

БАШУЦЬКА О. С.

викладач

Тернопільський національний економічний університет

**СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ
МІЖБЮДЖЕТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ**

В статті розглянуто особливості структури бюджетної системи України. Під час дослідження динаміки і структури бюджетних надходжень та витрат взято показники надходжень і видатків місцевого та державного бюджетів та їх трансферти (55 показників) і виконано аналіз динаміки цих показників за 50 місяців. Проведено їх кластерний аналіз. Побудовано графіки розподілу ряду бюджетних показників. Зроблено висновок про низькі бюджетні надходження і видатки на рівні «середнього класу». Зауважено на те, що бюджетна діяльність не спрямована на створення такого «класу» учасників економіки.

Ключові слова: бюджетна система, надходження, видатки, кластерний аналіз, закон розподілу, тренд.

БАШУЦКАЯ О. С.

преподаватель

Тернопольский национальный экономический университет

**СТРУКТУРА БЮДЖЕТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ И ОСОБЕННОСТИ
МЕЖБЮДЖЕТНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ**

В статье рассмотрены особенности структуры бюджетной системы Украины. Во время исследования динамики и структуры бюджетных поступлений и расходов использовались показатели поступлений и расходов местного и государственного бюджетов, а также их трансферты (55 показателей) и произведён анализ динамики этих показателей за 50 месяцев. Проведён их кластерный анализ. Построены графики распределений ряда бюджетных показателей. Сделан вывод о низких бюджетных поступлениях и расходах на уровне «среднего класса». Сделано замечание на том, что бюджетная деятельность не направлена на создание такого «класса» участников экономики.

Ключевые слова: бюджетная система, поступления, расходы, кластерный анализ, законы распределения, тренд.

BASHUTSKA O. S.

lecturer

Ternopil National Economic University

**STRUCTURE OF THE BUDGET SYSTEM OF UKRAINE AND PECULIARITIES OF
INTERBUDGET INTERACTION**

This article tells about the peculiarities of structure of the budget system of Ukraine. In the research of the dynamics and structure of budget revenues and expenditures there are taken indicators of revenues and expenditures of local and state budgets and their cash transfers (55 indicators). There is made an analysis of the dynamics of these indicators for 50 months. The distribution of row of the budget indicators is graphed. It is concluded that the budget revenues and expenditures on the "middle class" level are low. It is remarked that the budget activity is not aimed to create such class of members of the economy.

Keywords: budget system, revenues, expenditures, cluster analysis, distribution law, trend.

---

bashuckaja@mail.ru

Постановка проблеми. В умовах трансформування та глобалізації світової економіки особливо актуальною стає проблема поглиблення прозорості української фінансової системи та посилення ролі ринкових механізмів у фінансовій політиці держави. Досягнення вказаної мети потребує, у першу чергу, кардинального реформування діючої бюджетної системи, а саме перегляду співвідношення між різними ланками бюджетів, зміни їхнього обсягу та структури, орієнтації на створення сприятливих умов для внутрішньої та

зовнішньої конкуренції. Відповідно зростають вимоги до підвищення ефективності бюджетного регулювання, ключовою проблемою якого є забезпечення узгодженого функціонування всіх рівнів та складових бюджетної системи з метою сприяння економічному розвитку країни та її адміністративно-територіальних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наведені вище проблеми знайшли відображення в працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Проблема економіко-математичного моделювання бюджетної сфери займається невелике коло українських учених, хоча сьогодні в Україні сформована достатньо потужна школа математичного моделювання, серед її яскравих представників слід відмітити О. Бакаєва, В. Беседіна, А. Великого, В. Гейця, В. Вітлінського, В. Вовка, В. Зарубу, М. Іванова, О. Карагодову, М. Кліменюка, О. Корольова, Т. Клебанову, Ю. Лисенка, С. Наконечного, М. Скрипниченко, О. Сулова, І. Ткаченка, В. Ситника, О. Шарапова, В. Єлейко, В. Христіановського та інших.

Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних учених із питань формування теоретичних основ бюджетної системи, понятійного апарату, аналізу інструментів бюджетної політики слід виділити праці С.А. Агапцова, А.М. Бабича, М.Т. Белуха, В.В. Ковальова, А.В. Молчанова, Г.Д. Поляка, М.В. Романовського, Л.І. Сергєєва, П.В. Чорноморда.

Необхідність підвищення ефективності державних рішень в умовах ускладнення взаємозв'язків та структури бюджетної системи потребує модернізації методів моделювання складових бюджету, запропонованих в працях зазначених вчених та інших фахівців, що робить актуальною розробку принципово нових підходів до дослідження механізму бюджетного регулювання.

Метою дослідження є встановити, які ринкові та регуляторні процеси привели до утворення структурних диспропорцій та закономірностей у бюджетній системі України, дати їм оцінку з погляду інтересів держави і суспільства та виробити рекомендації щодо відповідного вдосконалення регуляторного впливу на них.

Одним з основних проблемних питань формування ефективного механізму бюджетного регулювання залишається пошук балансу в розподілі доходів між державним та місцевими бюджетами. Орієнтація бюджетної політики на вирішення кон'юнктурних завдань, пов'язаних переважно з необхідністю мобілізації в бюджет додаткового обсягу фінансових ресурсів за відсутності ефективних важелів стимулювання якісних позитивних зрушень в економічній сфері, стала одним із чинників спаду ділової активності. Це спричинило додатковий негативний вплив на динаміку ВВП, промислового виробництва та інвестицій [1].

Динаміка темпів приросту свідчить, що структура доходів зведеного бюджету за останній період не була стабільною. Динаміка неподаткових надходжень має незначну амплітуду із тенденцією до зниження, а податкові надходження мають як періоди зростання, так і періоди зниження темпів приросту.

Високе податкове навантаження негативно позначається на темпах економічного розвитку. Воно звужує податкову базу, що має негативний вплив як на доходи держави, так і на доходи платників податків. Відсутність чітких та стабільних податкових правил стримує розвиток підприємницької діяльності. На думку експертів, відсутність науково обґрунтованого податкового регулювання була причиною того, що податкова політика в період загострення світової фінансово-економічної кризи не стала антикризовим інструментом, а призвела до загострення наслідків кризи [1; 6]. Структура податкових доходів бюджету залишається нераціональною та нестабільною.

На основі якісного аналізу динаміки показників бюджету встановлено висновок, що в економічній базі бюджету нашої країни є диспропорції, які виявляються такими ознаками: значна амплітуда квартальних коливань бюджетних показників; нерегулярна динаміка показників у господарських й бюджетних сферах з активним регуляторним та комерційним впливом держави; максимум річних коливань показників виділення фондів у кінці планового періоду. Тому поставлено задачу – встановити, які ринкові та регуляторні процеси призвели

до утворення цих закономірностей, дати їм оцінку з погляду інтересів держави і суспільства та виробити рекомендації щодо відповідного вдосконалення регуляторного впливу на них.

Для розв'язання цієї задачі спершу виконано класифікацію обраних показників бюджету за параметрами їхнього лінійного тренду [3]. Нехай

$$z_i(t) \quad (i = \overline{1, n}), \quad (1)$$

де z_i – значення i -го показника в момент часу t ; n – кількість показників. Для дослідження взято проміжок часу тривалістю 50 місяців за 2008–2013 роки.

Апроксимуємо кожен з показників $z_i(t) \quad (i = \overline{1, n})$ лінійним трендом:

$$\bar{z}_i(t) = a_i + b_i t \quad (i = \overline{1, n}), \quad (2)$$

де a_i, b_i – відповідно вільний параметр та кутовий коефіцієнт нахилу лінійного тренду i -го показника; $t \in [t_{\min}, t_{\max}]$, $t_{\min}, t_{\max}$ – крайні значення проміжку часу, за який взято досліджувані дані.

Для встановлення закономірностей динаміки показників (1) їх класифіковано за параметрами $a_i, b_i \quad (i = \overline{1, n})$ лінійного тренду з допомогою кластерного аналізу. Параметри a_i відображають модуль показника, параметр b_i – швидкість його збільшення. Результати кластерного аналізу показників (1) за параметрами їх лінійного тренду показано на рис. 1.

З допомогою кластерного аналізу 55 показників бюджету розділено на 5 груп [7]. З'ясувалося, що ці групи розміщені приблизно на лінії прямо пропорційної залежності параметрів $a_i, b_i \quad (i = \overline{1, n})$. Тобто показники бюджету з вищими середніми значеннями мають вищий темп збільшення. Така тенденція прискореного збільшення показників означає, що в бюджетній сфері нашої країни відбуваються процеси, притаманні динамічним системам на ранніх стадіях їхнього розвитку. Цей висновок має позитивну й негативну інтерпретацію. Тенденція прискореного збільшення бюджетних показників відповідає інтересам суспільства, але, в свою чергу, її наявність вказує на недостатній розвиток бюджетної сфери.

До групи показників з найменшими значеннями й найнижчою швидкістю збільшення (група 5) віднесено показники, які стосуються податкових і неподаткових надходжень здебільшого в місцевий бюджет та видатків державного бюджету на господарські й соціальні цілі. Дещо вищі показники середніх значень та темпу приросту у показників (група 1), до яких належать видатки державного бюджету переважно на реалізацію основних функцій держави та показники надходжень до нього (акцизні збори та податки з міжнародної економічної діяльності). Ще вищі середні значення і темп приросту утворюють чотири показники (група 2) – видатки зведеного бюджету і неподаткові надходження до державного бюджету та податкові надходження до місцевого бюджету.

До групи з середніми значеннями параметрів тренду показників бюджету (група 4) належать показники податкових надходжень державних і місцевих бюджетів та показники видатків місцевих бюджетів. Найвищі середні значення й темп приросту (група 3) показників надходжень і видатків державного і зведеного бюджету й трансфертів державного бюджету.

Порівнюючи зміст показників, віднесених до описаних вище груп, зауважуємо, що переважна більшість з них відображає низькі надходження бюджету та невисокі його видатки. Декілька показників (з трьох проміжних груп) відображають середні доходи й видатки. Вони стосуються надходжень і видатків місцевих бюджетів, які за сучасних економічних умов є дещо вищі за значення більшості показників. Врешті, лише чотири основні макроекономічні показники, що стосуються надходжень і видатків державного і зведеного бюджету, утворюють групу, в якій середнє значення показника найбільше впливає на темп його приросту.

Результати кластерного аналізу, виконаного за параметрами лінійного тренду, призводять до такого висновку. В сучасній бюджетній системі переважна більшість показників утворює групу з низькими середніми значеннями й темпами приросту. В бюджетній системі нема показників з середніми значеннями параметрів тренду. З

економічного погляду це пояснюється тим, що у сучасній економіці України є структурна диспропорція.

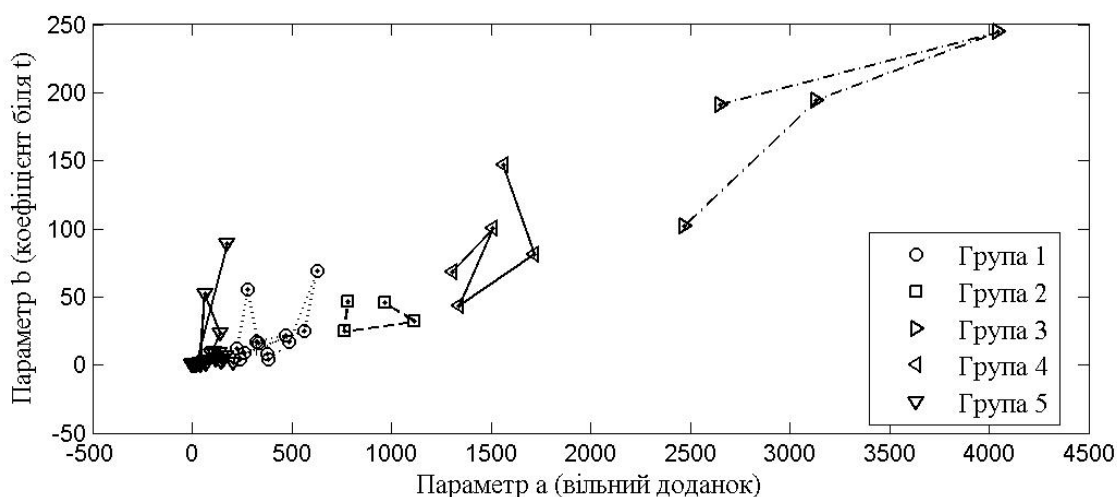

Рис. 1. Діаграма розділення показників бюджету (1) за параметрами їх лінійного тренду

Зауважимо, що під час класифікації показників бюджету за параметрами їх лінійних трендів не взято до уваги коливання цих показників, їх періодичні зміни, пов'язані з нормативним регулюванням бюджетних надходжень і видатків, а також їх випадкові зміни. Щоб ширше дослідити структуру і динаміку бюджетних показників необхідно врахувати їх річні й квартальні коливання та випадкові зміни. Розв'язання цієї задачі має прояснити, які економічні обставини визначають існуючу структуру бюджетних показників та дають змогу виробити рекомендації щодо вдосконалення державного регулювання в бюджетних та комерційних сферах. Нижче викладено розв'язок цієї задачі, виконаний на основі встановлення статистичних законів розподілу показників бюджету та їхньої класифікації з допомогою кластерного аналізу.

Для всіх показників, взятих для розгляду, встановлено функції, які описують їх статистичні властивості. Щоб описати випадкові коливання показників бюджету від реальних звітних даних (1) віднято лінійний тренд (2) і додано середнє значення показника [4]:

$$\tilde{z}_i(t) = z_i(t) - (a_i + b_i t) + (1/m) \sum_{k=1}^m z_i(t_k), \quad (3)$$

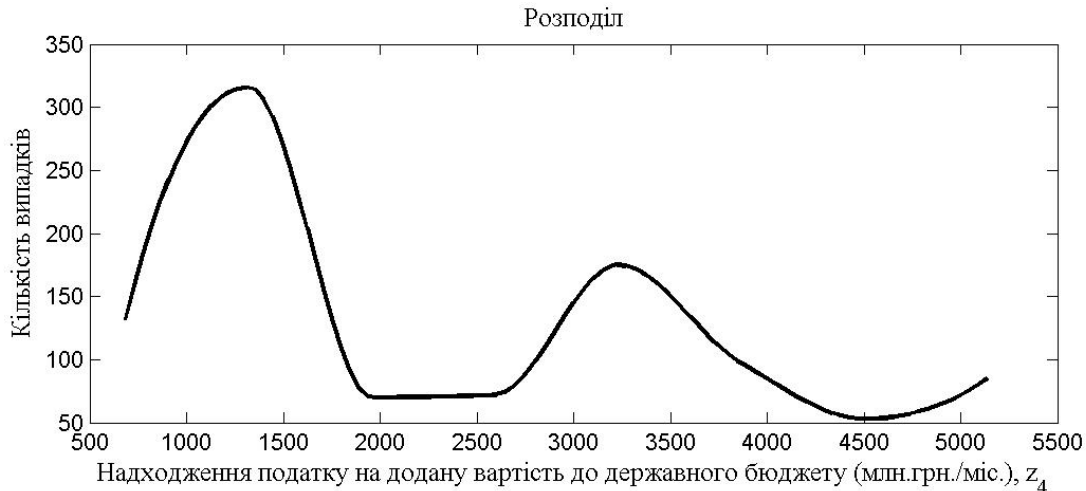
де $(i = \overline{1, n})$; $t \in [t_1, t_m]$. Надалі в позначеннях опустимо символ верхньої хвилячки.

За даними (3) встановлено функції розподілу. Графіки законів розподілу $R_i(z_i)$ ($i = \overline{1, n}$) показано на рис. 2–3. Розглянемо властивості цих розподілів.

Емпірично доведено, що статистичні процеси, описані даними (3), мають властивості ергодичності, за якими середні значення та інші статистичні характеристики реалізації одного процесу дорівнюють таким характеристикам під час реалізації багатьох процесів одночасно.

Іншими словами, за умови (3) функції розподілу описують надходження і видатки бюджету протягом m відрізків часу. Також ці ж функції описують надходження (видатки) бюджету за умов, що всі платники (одержувачі) коштів внесли (отримали) їх протягом одного відрізка часу. Тобто функції розподілу придатні не лише для аналізу динаміки надходжень і видатків бюджету, але і описують структуру надходжень (видатків) з погляду їхніх обсягів, внесених (отриманих) окремими учасниками економіки, описують структуру надходження (витрат) платежів, а також структуру платників за розмірами внесених (отриманих) ними коштів. Отже, приблизно відображають економічну структуру суспільства з погляду формування бюджету та освоєння коштів, наданих з бюджету.

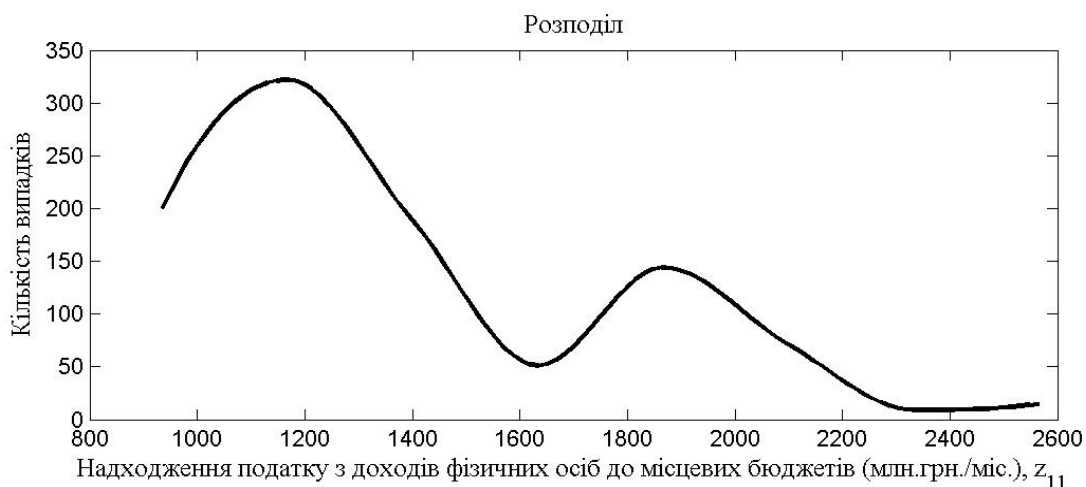
Розглянемо спочатку структуру платників коштів в бюджет з погляду розміру платежів (рис. 2–3). Із графіків випливає, що розподіл кількості платників коштів в бюджет має два максимуми, або один максимум в околі мінімального значення платежів, або один центральний максимум.

Рис. 2. Графіки розподілу надходжень податку на додатну вартість

Два максимуми мають розподіли найбільш важливих форм надходження бюджетних коштів. Це, зокрема, надходження податку на додатну вартість (рис. 2), податку з доходів фізичних осіб (рис. 3). Лівий з цих максимумів відповідає підприємствам, що вносять відносно менші платежі. Правий – підприємствам, які вносять відносно більші платежі, це відповідно «малі» і «великі» платники коштів в бюджет. Центральний мінімум між цими максимумами означає, що в економіці нема «середніх» платників коштів в бюджет, тобто відсутній «середній» клас підприємців або кваліфікованих робітників. Цей висновок підтверджує результати інших досліджень про відсутність в сучасному українському суспільстві «середнього класу».

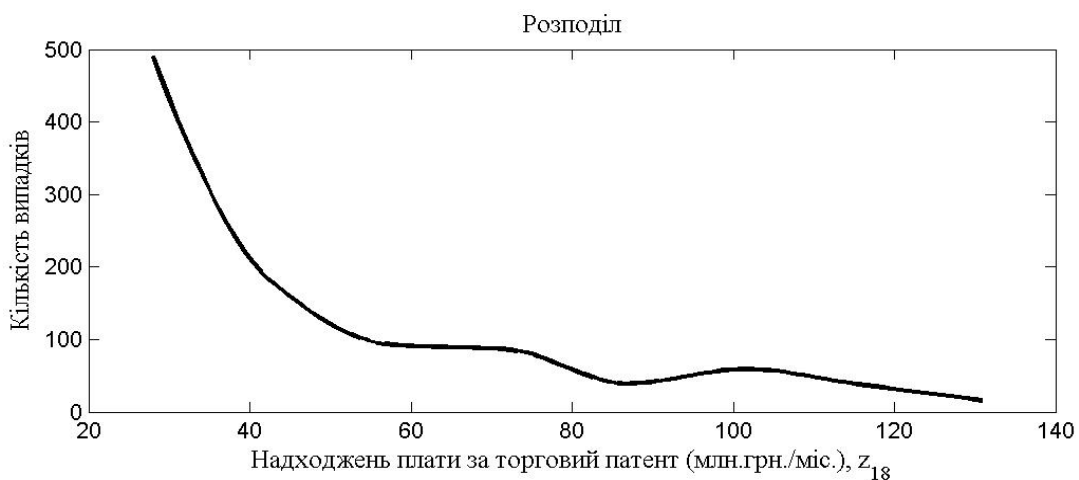
Тобто завдяки обґрунтованій вище властивості ергодичності за даними про динаміку платежів в бюджет експериментально підтверджено висновок про відсутність «середнього класу» платників коштів в бюджет, що веде до створення несприятливих економічних процесів.

Рис. 3. Графіки розподілу надходжень з доходів фізичних осіб

Інша група показників надходжень в бюджет має графік розподілу у вигляді спадної функції з лівим крайнім максимумом. Це, зокрема, надходження плати за торговий патент (рис. 4), надходження податку на прибуток, надходження податку на прибуток з

комунальних підприємств, надходження податку з власників транспортних засобів, надходження фіксованого сільськогосподарського податку, надходження єдиного податку малого підприємництва, неподаткові надходження до місцевих бюджетів, надходження доходів від власності та підприємницької діяльності, власні надходження бюджетних установ. Такі види надходження стосуються діяльності підприємств з невисокими доходами, низькою рентабельністю, невеликою фінансовою спроможністю. Це пов'язано з низькою дохідністю діяльності, нестачею фінансового забезпечення. За всіх умов, якщо розподіл кількості платників в бюджет, які діють у малорентабельних секторах економіки, має лівий крайній максимум, це означає, що базу відповідних бюджетних надходжень утворюють учасники економіки з найменшими доходами. В цьому проявляється ще одне економічне і соціальне протиріччя в сучасному суспільстві нашої країни. Є підстави вважати, що для виправлення цього протиріччя необхідно вживати заходів, щоб всі названі вище розподіли мали не крайній лівий, а центральний максимум. Зрозуміло, що для цього також потрібен складний комплекс регуляторних заходів. Детальне їхнє розроблення виходить за рамки поставленої задачі.

Рис. 4. Графіки розподілу надходжень з плати за торговий патент

Зауважимо, що є бюджетні показники, які мають розподіл у формі спадного графіку з лівим крайнім та одним або двома центральними максимумами. Такі розподіли відповідають ситуації, коли одним і тим же видом діяльності (з погляду утворень надходжень і бюджет) зайняті учасники економіки з малим, середнім й великим фінансовим забезпеченням. Але найбільше платежів вносять учасники з малим фінансовим забезпеченням, а найменше – з великим фінансовим забезпеченням. Така ситуація відповідає політиці «перекладання бюджетного тягаря» на малозабезпечених учасників економіки, що ілюструють графіки розподілів надходжень платежів до державного бюджету, надходження адміністративних зборів.

Отже, аналіз структури всіх груп платників в бюджет приводить до висновків, які стосуються гострих соціальних протиріч. В основних групах платників надходжень в бюджет нема «середнього класу». В секторах економіки, де діють учасники з малою, середньою та високою фінансовою спроможністю, більші обсяги надходжень в бюджет формують учасники економіки з меншими доходами. Це вказує на суттєві соціально-економічні протиріччя, які існують між учасниками економіки й державою.

Відзначимо, що лише надходження місцевих бюджетів має один центральний максимум. Це дає підстави вважати, що з економічного і соціального погляду діяльність місцевої влади не пов'язана з соціальними протиріччями. Це дає підстави зробити такий висновок. Якщо б місцеві бюджети мали більший вплив на соціальне й економічне планування (яке нині прямо пов'язують з корупцією), тоді б економічна діяльність місцевих учасників економіки приводила до формування центрального максимуму у розподілі основних надходжень в бюджет, адже такий максимум є нині в рамках повноважень

місцевих бюджетів. Іншими словами, можливий регуляторний вплив на економіку місцевої влади (якого нині нема) скриває значні можливості для становлення «середнього класу». Це впливає, повторимо, з унімодальності розподілу надходжень місцевих податків та зборів.

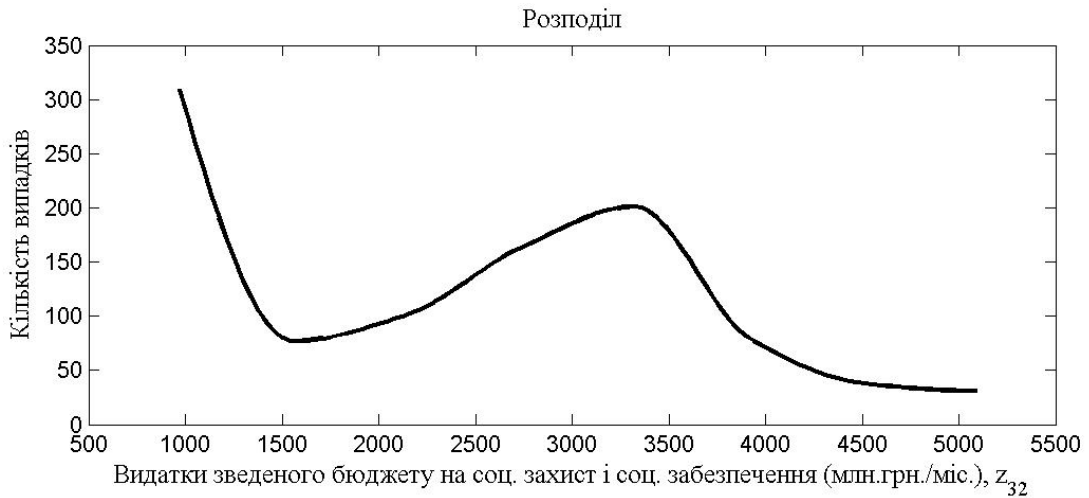
Дальше розглянемо структуру видатків з бюджету. Графіки законів розподілу $R_i(z_i)$ ($i = \overline{32,52}$) видатків бюджету показано на рис. 4–5. Ці розподіли встановлено на основі показників (6), які описують видатки бюджету за 50 місяців. Показники (6) не містять лінійного тренду, тобто описують економічну ситуацію щодо видатків коштів з бюджету та їхнього освоєння, яка є незмінною протягом даного проміжку часу. Тому, врахувавши властивість ергодичності, закони розподілу видатків бюджету також описують розподіл одержувачів коштів за обсягами коштів, які вони отримали з бюджету, тобто відображають структуру одержувачів коштів з бюджету.

На основі аналізу законів розподілу видатків бюджету виділено п'ять груп одержувачів. Чотири показники утворюють групу з двома максимумами, лівий з цих максимумів припадає на границю області визначення закону розподілу, а правий – розміщений на середній частині цієї області. Такий розподіл відповідає ситуації, коли бюджетні кошти отримують дві групи споживачів. Споживачі з лівого максимуму отримують мінімальні кошти. Споживачі з центрального максимуму отримують кошти в деяких середніх розмірах. Такий закон розподілу мають видатки зведеного (рис. 4) і державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення, видатки державного бюджету на транспорт, видатки державного бюджету на соціальний захист пенсіонерів. З цього випливає, що видатки на соціальний захист, видатки на соціальні потреби, видатки на соціальний захист пенсіонерів й транспорт адресують двом групам одержувачів, між якими є суттєва соціальна різниця. Одні отримують мінімальні кошти, інші – певної середньої величини. Це стосується різниці в розмірах соціального забезпечення громадян, зокрема пенсіонерів. Тобто названі вище розподіли показують, що в нашій країні нема «середньої групи» пенсіонерів та одержувачів соціальних послуг, а є дві такі групи, з низьким та середнім обсягом отриманих коштів. Другу групу показників становлять видатки, які описує закон розподілу з двома максимумами, які припадають на середню частину області його визначення. До цієї групи належать такі показники: видатки зведеного бюджету на сільське, лісове та рибне господарство (рис. 5), видатки державного бюджету на економічну діяльність (рис. 6), видатки державного бюджету на охорону здоров'я, загальні видатки державного бюджету, видатки місцевих бюджетів загалом та їхні соціальні видатки зокрема. Два максимуми в розподілі видатків виникають тоді, коли є дві групи одержувачів платежів з бюджету і межах цих груп кошти розподіляють приблизно пропорційно до потреб чи інтенсивності їхнього освоєння. Це впливає з властивостей закону розподілу та відомої закономірності утворення розподілу з одним максимумом, що є результатом процесів встановлення «ринкової рівноваги».

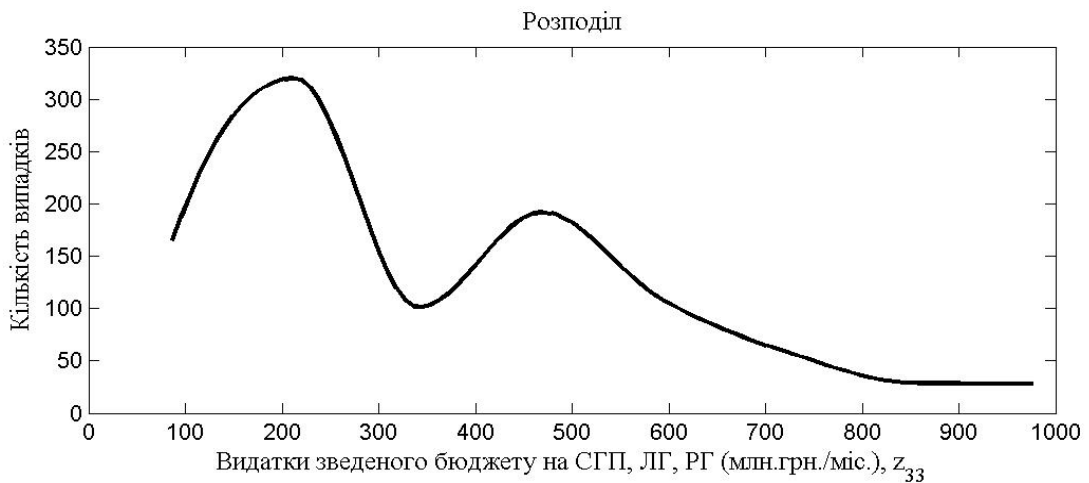
Бімодальний законом розподілу коштів з бюджету мають видатки державного бюджету на діяльність, пов'язану з господарськими потребами й комерційною діяльністю, та видатки місцевих бюджетів на соціальні потреби. Це означає, що держава надає фінансову підтримку двом розрізненим групам учасників економіки – з низькими та великими обсягами освоєння субсидованих коштів, і не надає такої допомоги учасникам економіки з середнім значенням цього показника. Це є ще однією завадою щодо формування «середнього класу» підприємців в нашій країні. Суспільні інтереси та інтереси держави з погляду наповнення бюджету полягають в тому, щоб стимулювати виникнення «середнього класу» підприємців. Розкриті закономірності видатків державного бюджету показують, що відповідне спрямування фондів державного бюджету в економіку має сприяти становленню «середнього класу» учасників економіки.

Один максимум розподілу мають показники видатків зведеного бюджету на охорону здоров'я, видатки державного бюджету на загальнодержавні функції, видатки на оборону, паливно-енергетичний комплекс, транспорт, охорону навколишнього середовища, та видатки на освіту. Це дає підстави зробити висновок, що в усіх названих напрямках діяльності в нашій

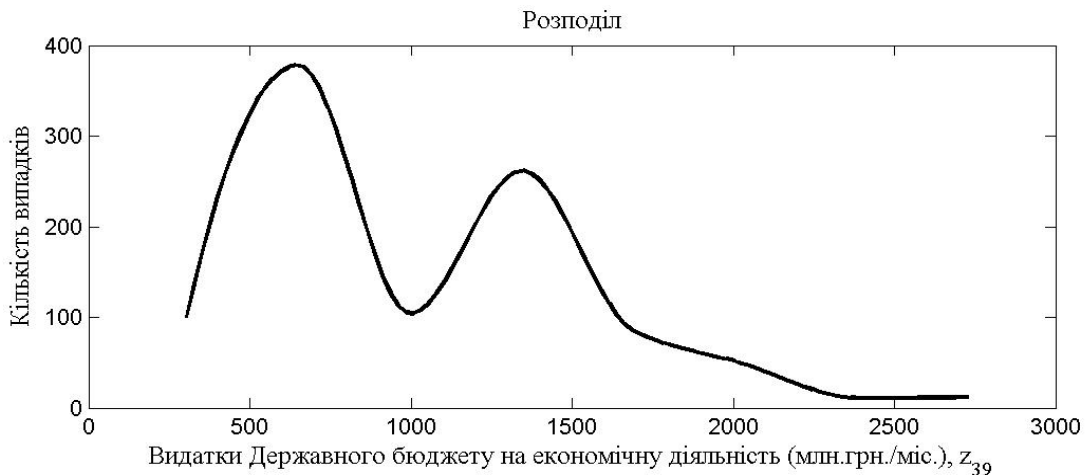
країні вироблена планомірна політика формування бюджетних витрат. Ці витрати стосуються соціальних функцій держави. Тому вони частково ґрунтуються на практиці й позитивному досвіді державного управління з часів планової економіки. Завдання суспільства – поширити цей досвід на інші напрями бюджетної діяльності, зокрема ті, які стосуються ринкових та комерційних видів господарювання.

Рис. 5. Графіки розподілу витратків зведеного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення

Рис. 6. Графіки розподілу витратків зведеного бюджету на сільське господарство, лісове господарство і рибне господарство

Рис. 7. Графіки розподілу витратків державного бюджету на економічну діяльність

Один максимум має також розподіл кількості видатків на обслуговування державного боргу. Цікаво, що цей розподіл має вид, близький до трикутного розподілу. В імітаційному моделюванні трикутний розподіл застосовують для опису випадкових процесів, щодо яких відомо лише те, що вони визначні на обмеженій множині і мають на ній один максимум. Видатки бюджету на обслуговування зовнішнього боргу є своєрідним «генеруванням випадкових величин», інша річ, що вони пов'язані з певними економічними процесами. З того, що розподіл видатків на обслуговування зовнішнього боргу має вид трикутного розподілу випливає, що з бюджету видають кошти на обслуговування боргу за стратегією здійснювати видатки у заданих межах. Зокрема, найбільший розмір видатків у межах 120 млн грн за місяць. Якщо видатки більші, або менші – здійснювати їх не кожного місяця, а через триваліший проміжок часу, який пропорційних різниці між ними і названою вище величиною видатків. Така стратегія обслуговування державного боргу може показувати, що обслуговування державного боргу планують прямо-пропорційно до обсягів платежів, які необхідно внести за одиницю часу.

Закон розподілу видатків державного бюджету на громадський порядок, безпеку та судову владу має один максимум на області від 400 до 1200 млн грн за місяць. І має довгий «хвіст», який тягнеться до 1900 млн грн за місяць. На області «хвоста» розподіл є майже сталим. Опукла частина розподілу вказує, що одну частину видатків спрямовують на різноманітні потреби, які пов'язані громадським порядком, безпекою та судовою владою. «Хвіст» розподілу вказує, що частину коштів за цим показником видатків отримують окремі одержувачі, або їх спрямовують на окремі заходи. Така закономірність вказує на можливі соціальні протиріччя, заховані в державному фінансуванні видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу.

Деякі закони розподілів видатків бюджету є спадними функціями. До цієї групи показників належать видатки державного бюджету на транспорт, видатки державного бюджету та місцевих бюджетів на економічну діяльність, житлово-комунальне господарство та охорону навколишнього середовища. Спадні закони розподілів стосуються державного фінансування галузей з низькою фінансовою спроможністю учасників економіки. Мала кількість випадків відрахування державних коштів на ці галузі вказує, що держава не зацікавлена у їхній діяльності або їхньому фінансуванні. Це означає, що в нашій країні можливе виникнення нових трансформаційних процесів, зумовлених зменшенням або припиненням фінансування економічної діяльності з місцевих бюджетів, державного фінансування охорони навколишнього середовища та житлово-комунальне господарство.

З поданого аналізу законів розподілу показників надходжень і видатків бюджету впливають висновки, що стосуються участі держави у соціальному та економічному розвитку нашої країни. Зокрема, діяльність державного бюджету в галузі соціального забезпечення і діяльність місцевого бюджету в напрямках наповнення бюджету, фінансування соціальних і економічних потреб є планованим і відповідає сучасному рівню фінансової спроможності учасників економіки й практиці соціальних програм, успадкованих з державної планової економіки. В цьому полягає результативна діяльність сучасної державної влади.

Видатки державного бюджету, які стосуються комерційної діяльності різних учасників економіки, фінансування господарських потреб державних органів, а також деяких соціальних програм пов'язані з певними соціально-економічним протиріччями. Так, з бюджету окремо отримують кошти дві групи комерційних та соціальних одержувачів. Одні з них отримують кошти на рівні низької фінансової спроможності, інші – на рівні високої фінансової спроможності. Низький рівень бюджетних надходжень і видатків на рівні «середнього класу» вказує на те, що бюджетна діяльність не спрямована на створення такого «класу» учасників економіки.

Висновки. З аналізу розподілів показників бюджету випливає, що бюджетна політика нашої країни є спрямованою на соціальні потреби, диференційовані щодо високої й низької фінансової спроможності одержувачів коштів. Вона не пов'язана з можливим становленням

«середнього класу» платників податку та одержувачів бюджетних коштів. Бюджетне фінансування господарської діяльності стосується окремих двох груп учасників економіки з низькою та високою фінансовою спроможністю, що призводить до соціальних протиріч та комерційного дисбалансу. Ті галузі бюджетної діяльності, які побудовані на практиці соціального управління з часів державної економіки, відзначаються планомірністю. До соціальних протиріч та комерційного дисбалансу призводить сучасна діяльність держави щодо наповнення бюджету й виділення коштів з нього в галузях, де діють учасники економіки з низькою та високою фінансовою спроможністю.

Отже, аналіз показників бюджету приводить до висновків, що формування бюджетних поступлень та видатків залежить від процесів у економіці, яка слугує базою бюджету, від соціальної та економічної політики держави щодо формування бюджетних видатків, а також від специфічного перерозподілу коштів між платниками бюджетних надходжень та їхніми одержувачами. Кошти бюджету перерозподіляють під час попереднього планування бюджетних фондів та з допомогою здійснення поточних трансфертів на рівнях місцевого й державного бюджету.

Список використаних джерел

1. Геєць В. М. Бюджетна політика в Україні: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / В. М. Геєць // Дзеркало тижня. – 2004. – № 5. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/articles/38846#article>.
  2. Геєць В. Секторальні макромоделі прогнозування економіки України / В. Геєць, М. Скрипниченко, М. Соколик, С. Шумська // Економіст. – 1998. – № 5. – С. 58–67.
  3. Лук'яненко І.Г. Прогнозування податкових надходжень за допомогою моделей / І.Г. Лук'яненко, Ю.О. Городніченко // Фінанси України. – 2001. – № 7 – С. 89–99.
  4. Численные методы решения некорректных задач / А.Н. Тихонов, А.В. Гончарский, В.В. Степанов, А.Г. Ягола. – М. : Наука, 1990.
  5. Фриз М.Е. Эргодические свойства линейных процессов в задачах математического моделирования и статистического анализа случайных сигналов / М.Е. Фриз, Л.Н. Щербак // Электронное моделирование. – К. : Институт проблем моделирования в энергетике им. Г.Е. Пухова НАН Украины, 2010. – Т. 32. – № 1. – С. 3–14.
  6. Чугунов І.Я. Фінансово-бюджетні відносини: аналіз тенденцій розвитку в умовах трансформації економіки / І.Я. Чугунов, С.Л. Лондар. – Київ–Львів : “Аліот”, 2002. – 203 с.
  7. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної та банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/news/559>.
-